TIETEENTEKIJÖIDEN LIITTO
FORSKARFÖRBUNDET
The Finnish Union of University Researchers and Teachers

Helsinki 6.11.2018

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta keskiviikko 07.11.2018 klo 11:30 / HE 188/2018 vp / Asiantuntijapyyntö

Asia: Tieteentekijöiden liiton lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi muuttamisesta

Tieteentekijöiden liitto kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

Yleisesti

Tieteentekijöiden liitto (jäljempänä "liitto") pitää hyvänä pyrkimystä selkeyttää asumisperusteista sosiaaliturvalainsäädäntöä ja siten helpottaa ulkomaalaisten opiskelijoiden, tutkijoiden ja apurahan saajien tilannetta. Pääsääntöisesti liitto katsoo, että ehdotus asumisperusteisen sosiaaliturvalainsäädännön muuttamiseksi on opiskelijoiden, työsuhteisten tutkijoiden sekä apurahansaajien näkökulmasta oikeansuuntainen. Asumisperusteisen sosiaaliturvalainsäädännön sisältö on osin melko vaikeaselkoinen, etenkin maallikoille ja etenkin ulkomaalaistaustaisille etuudenhakijoille. Liitto pitää hyvänä muutoksena, että työntekijänä maahan tulevien tilannetta arvioidaan jatkossa työskentelyyn liittyvillä edellytyksillä. Liitto pitää tavoitetta poistaa esimerkiksi lyhytaikaisesti työskentelevien ulkomaalaisten työntekijöiden väliinputoamistilanteita oikeasuuntaisina.

Esityksessä esitetään, ettei Kansaneläkelaitos enää jatkossa antaisi erillistä päätöstä asumisperusteisen sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta vaan henkilön oikeus sosiaaliturvaan selvitettäisiin asumisen tai työskentelyn perusteella henkilön hakiessa Kansaneläkelaitokselta etuutta, Kela-korttia tai eurooppalaista sairaanhoitokorttia. Etuushakemuksesta annettaisiin valituskelpoinen päätös tai henkilölle myönnettäisiin Kela-kortti hakemuksesta. Liitto pitää edellä kuvattua muutosta nykytilaan hyvänä. Aikaisempi käytäntö on ollut sekava ja hankalasti ymmärrettävä, kun hakija on saanut kaksi erillistä päätöstä ja osaamattomuus on saattanut johtaa oikeudenmenetyksiin, mikäli etuuden hakija ei ole osannut valittaa oikeasta päätöksestä.

§3 Määritelmät

Liitto pitää hyvänä, että esityksessä on päätetty määritellä esimerkiksi opiskelija, tutkija ja apurahansaaja. Liiton mielestä on tärkeää, että ko. asiat on kuvattu sillä tavalla selkeästi, ettei niistä synny epäselvyyttä tai kiistaa lain soveltamistilanteissa. Lakia soveltavat tahot eivät aina ole hyvin perillä siitä, mitä opiskelija, tutkija tai apurahansaaja ovat tai millaisia eroja ko. henkilöryhmien välillä voi olla tai miten ko. henkilöryhmät tulisi määritellä.

Tutkijan määritelmän osalta liitto toivoisi täsmennystä siten, että selvemmin esille tuotaisiin, että tutkija voi tehdä tutkimustyötä sekä apurahalla että työsuhteessa. Eli vaikka tutkija on myös työsuhteinen työntekijä, on hän samalla myös tutkija. Esityksen kirjoitusasun osalta voi saada käsityksen, että vain apurahalla työskentelevä henkilö on tutkija ko. lainsäädännön näkökulmasta. Tutkija-sana viittaa luonnollisesti kaikkiin tutkimustyötä tekeviin, ei tutkimustyön rahoitusperustaan.

§4 Oleskelulupavaatimus

Esityksessä todetaan edelleen ulkomailta tulevien opiskelijoiden ja tutkijoiden tarve oleskelulupaan erillisen lain mukaisesti. Lupa voi olla ensimmäisen jäsenvaltion myöntämä. Tutkijoiden ja opiskelijoiden liikkuvuutta liitto pitää tärkeänä. Liitto katsoo, että oleskelulupa-asioiden hoitamisen tulisi tutkijoiden ja opiskelijoiden osalta tapahtua mahdollisimman yksinkertaisesti ja sujuvasti.

§6 Oleskelu ulkomailla

Liitto katsoo, että opiskelijan ulkomailla oleskeluajan lyhentäminen vuodesta 6 kuukauteen saattaa joissain tilanteissa vaikeuttaa opiskelijoiden asemaa.

Liitto katsoo, ettei kiinteän yhteyden Suomeen tulisi katsoa katkeavan alle vuoden mittaisissa opiskelujaksoissa. On tärkeää, että opiskelijat voivat sujuvasti opiskella eri maissa ja siten kansainvälistyä ilman, että he joutuvat tilanteeseen, jossa sosiaaliturvayhteys Suomeen katkeaa kovin nopeasti.

§7 Työhön Suomeen

Liitto pitää hyvänä sitä, että ulkomaalaisen työntekijän asumisperusteisen sosiaaliturvalainsäädännön piiriin pääsyä helpotettaisiin. Työntekijöitä koskevat säännökset koskevat myös sekä tutkimustyötä työsuhteessa tekeviä, että apurahansaajia, mikäli he täyttävät esityksessä mainitut edellytykset riittävästä työtulosta. Kansainväliset tutkijat ovat tärkeä osa myös suomalaista tiedeyhteisöä.

§8 Työn vähentyminen, keskeytyminen tai päättyminen

Liitto pitää hyvänä myös ehdotusta jälkisuojasta työntekijöille heidän työtilanteensa muuttuessa. Jälkisuojan tarve korostuu tutkimustyön kaltaisessa sirpaleisessa työuramallissa, jossa työsuhteet ja apurahakaudet vaihtelevat ja työsuhteet ovat usein lyhyitä ja määräaikaisia.

§9 Yrittäjä ja apurahansaaja Suomeen

Liitto katsoo, että Suomeen tulevan apurahansaajan osalta esityksessä ehdotettu mahdollistaa rinnastamisen suomalaiseen apurahansaajaan, mikä on tarpeen tutkijoiden liikkuvuuden ja myös tasavertaisuuden vuoksi.

§12 Työskentely ja opiskelu ulkomailla

Esityksessä esitetään ulkomaille lähtevän opiskelijan, työntekijän tai apurahansaajan etuuslainsäädännön soveltamisajaksi aikaisemman 10 vuoden sijaan viisi vuotta käytännön yhdenmukaistamiseksi. Liitto ei vastusta tätä muutosta etenkin, kun muutos tuo huomattavia kustannussäästöjä.

Johanna Moisio
Toiminnanjohtaja

Mia Weckman
Lakimies